

DARVASI LÁSZLÓ

Taligás megérkezik Szegedre

1728 KORA NYARÁN, SZÁRAZSÁG

(regényrészlet)

Órák óta haladunk pihenés nélkül, recseg a taligám, néha nagyokat zökken a kereke. Ez most szokatlanul hepehupás vidék. Táncol a homok, táncoltatja a szél, zörögnek a nagyra nőtt kórók. Hogy remeg előttünk a sík, remeg és fordítja magát. S akkor egyszerre csak egy vers kezd szólni bennem, mint valami kicsiny kápolna rekedt harangja. Nem vagyok képes ezt a verset elmondani, csak azt tudom, hogy Örökség a címe, és hogy egy itt élt költő írja és mondja majd. Majd valamikor. Sokára. Ezen a tájékon dúdolja el, hogy az ég megrágott koponya, és a szemüregből rossz napok és rossz holdak bámulnak. Koponyából néz ránk az idő, nem számol. Mi meg élünk alatta, e koponyaég alatt, s tán néha eszünkbe jut, hogy ez az elrohadt isten koponyája. Na, azt hiszem, ezért elevenen nyúznának meg.

Félek.

De nem ezért félek.

Lepke száll a kézfejemre, billeg a szárnya, tudom, mindjárt tovalebber, és az olyan, mintha meghalna valami bennem, ettől félek. Egyszer Paulinának.

Csönd, és kuss, Barbara.

Félek.

+

Egy nap szavalok a pusztának.

Barbara kuncog. Nem hallja senki, te ostoba. Nem hallom én se, nem hallja Taligás, nem hallja a föld, az ég, a szép, a nap.

Akkor jó, mondom.

Mi a jó?

Hogy senki se hallja.

Akkor biztosan jól szavaltam, te kis buta.

Indulunk tovább.

Most nem félek.

+

Végig a Szegedre tartó úton megfigyelhettem a hulladéknak azt a fajtáját, mit csak egyetlen emberi csoportosulás képes maga után hagyni, a méla karavánokban,

fürtökben vándorló. A száműzött, a menekülő, az elvándorló. Tarka rongyok és elrugdalt tűzrakások, szétszórt állati ürülék, pányvák és kötelek, kopasztás nyoma, birkaölés nyoma, letaposott fű, vérfoltokkal tarkított föld jelzi, hogy az út, bár most fehérbe vakul, korántsem mindig a kietlenség színtere. Újabban főleg szerbek taposnak rajta. Vonulnak fölfelé, a csábító, a reményt adó északi tájékok felé. Egy bokor tövében szentképre lelek, kicsi, festett ikon, rajta a Kisdedet ölelő Szentanya. A festék porlik róla, repedezett a fája, hányszor csókolták, és hogy hullhatott ki a rongyok közül. Valaki most tapogatja magát halálra váltan. Keresi ezt. Nem találja. Ámen. Én viszont találok babákat, fakatonákat, fából faragott lovasokat és kocsikat, csak mert a gyerekember óvatlanabb, könnyebben felejt és hagy el bármit. Találok használhatatlan edényeket, csorba késeket. És rálelek hirtelenjében emelt földpúpokra is. Hány az olyan lélek, aki nem érheti meg a vándorlás végét. Sok kis dadogó Mózes. De olyan keresztet többé nem találok, mint amin a lyukas zsák beszélt nekem a kegyelemről.

+

Éjjelente bámulom a csillagos égboltot, azon tűnődöm, hány és hány világ pislákol odafönt. Hány ember látta ugyanazt, mint én, hánynak fáj ugyanúgy, hány gondolt ugyanarra, hány mondott hasonló igeneket és nemeket, és mégis mindahányan mennyire különlegesnek hisszük magunkat.

Ne vihogj, ne bugyborékolj olyan gúnyosan, Barbara!

De ő csak nevetgél rajtam, a közhelyeimen.

Ez a különlegesség ára, Taligás?!

Hallgatok, nem válaszolok. Csak néha az almaarcúra pillantok. Ne mondja, hogy ő nem gondolja magát különlegesnek, ismerem régen a rártartóságát és a nagyképűségét. Úgy ragyog az éjszaka, mintha ékszereket szórtak volna egy hatalmas, fekete vászonra. Milyen furcsa, hogy ebben a ragyogásban nincsen igazi ígéret, nincsen csábítás, csak az van benne, az az üzenet, hogy olyan kicsi vagy, hogy szinte nem is vagy. Az éjszakai égbolt semmit nem mond nekem. Nincsen szava hozzám. Elgörbül a feketében egy fényes csík, csillag halt meg. Ez se mond semmit. Vérszívók nincsenek. Víz nekik is kell, de hát dül a szárazság. Elette őket a hőség. Csak a tücskök cripelik az ősi éneküket, a mindig ugyanazt a dallamot. A dögevők is kushadnak, talán érzik, hogy nem félek tőlük. Az éjszakai ég meg forog lassan, elfordul az izzadságban ázó homlok fölött. A csillag, ami kiesett onnan. Hova lehet hullni az égből. Kétlem, hogy a Földre. Kétlem, hogy épp ide. Nincsen itt semmi olyan, amiért érdemes lenne. Még ha különlegesek is vagyunk.

És ha a versbe hullt bele, Taligás?, kérdi most Barbara.

Fölveszem az üvegét, forгатom, ringatom.

Ez gyönyörű kérdés volt, Barbarám.

Gyönyörű volt.

Félsz?

Hát persze, félek.

+

Egy nap átgondolom, mi. Megtapogatom a levelet. Még nem bonthatom föl. Még nem nyithatom meg. Szagolgom, mintha az illata elárulna bármit is. De csak a pecsét enyvét érzem. Jó levél. Komoly levél. Még mindig meg-megreccsen a papíros, ahogy forgatom az ujjaim között. Ugyan miért nem láthatja még a tekintet. Mi tiltja nekem, hogy ellenére tegyek Wolzbein határozott, egyszersmind fenyegető kívánságának. Miért ijedjek meg?! Wolzbein okozott már kellemetlen meglepetést nekem. És talán én is jártam már el bizonyos problémákban, amik neki okoztak meglepetést. Tanulmányozom, mire kell felkészülni. Egy bizonyos Róth nevű püspöki titkár vár Szegeden. Július, a gyertyás és a lánya, ott lesznek Szegeden. És egy hely, ahol valami mindig történik. Paulinára gondolok. Félek.

+

Egy Kistelek nevű, meglehetősen kietlen, de néhány kicsiny házzal, sövényvel, vadrózsával és búzavirággal kerített kerttel, egy-két óllal és akollal, és valamiféle templomnak nevezett épülettel is bíró helyhez érkezünk. Felhő nem habozza az eget, milyen hangosak a dongók, a darazsak. Kissé csodálkozom, hogy itt már épült postaállomás. A sárból és kővekből eszkábált ház előtt, ami persze inkább lenne rozoga házikó, szomjas virágok kókadoznak. Elhasalt kutya szoptat kölyköket. A postamester pipázik, egyre többen szívják a dohányt manapság, ezt Wolzbein mondta nekem egyszer, és magam is tapasztaltam. A postamester mezítláb, madzaggal erősített gatyadrágban lépked elénk, az egyik élénkebb, vele tartó korcsot odébb rúgja. Kerek képű, víg embernek látszik. Hosszan méreget bennünket, loboncos, göndör haját túrja önfeledten, a taligát sandítja.

Aztán mi dolguk errefelé?

Csak annyi, hogy átmenjünk itt, mondom, leeresztem a taligát. Megcsúszik a tejetén egy viharvert Iliász.

És ha áthaladnak, hová tartanak?

Csak azt ne mondja, hogy nincs elképzelése, postamester úr.

Persze, bólogat hevesen, persze, Szegedre visz az útjuk. És oda kereskedni mennek?, kérdi a talicskára sandítva.

Július bólint.

Messze még a város?, kérdem.

Lehetne közelebb, de messzebb is.

De se közelebb, se messzebb nincsen, mondom.

Ha egy napig lépeget a porban, akkor odaér, mondja. De már közeleg az est, pillant föl. Akkor meg minek mennénk. Veszélyes, haszontalan is. Ő nem beszél?, és Júliusra mutat.

Nem beszél, mondom. És nem is hall.

Értetni ért?

Mindent megért, mondom, és Júliusra vigyorgok. A postamester bólint, de azért olyan a nézése, mint aki nem egészen hisz nekem. Aztán szalmát vet nekünk a mellékhelységben. Kis karám, nyitva az oldala. Szomszédaink lesznek bóbiskoló tyúkok, lassan elalvó kacsák, egy-két liba. A postamester kiáll a háza elé, a naplemente mélyülő vörösében, az Esthajnalcsillag pislákolásában gyönyörködik, mintha nem látta volna eleget, társulok hozzá. Július talált egy tojást, azt nézegeti. Biztosan megtöri a homlokán, és kiszívja. Asszony jön ki a házból, szép, csontos teremtés. Gyereksivítást hallani. Az asszony bort hozott nekünk, átnyújtja az üveget. Rongyba csomagolt kenyeret hajt ki. Van mellette szárított hús is.

Ez meg mi?, mutat a postamester a köpenyemből kandikáló üvegre.

Barbarának hívják. Velem tart.

Fújja a füstöt, nem akar csodálkozni. Iszunk. Hol ő hús a flaskából, hol én fesztetem meg a tarkóm.

Neki nem kell?, mutat Július felé, aki utánunk jött, s leült egy fa tövében.

Odaviszem az üveget Júliushoz, meghúzza. Köhög. Iszunk, mint régi ismerősök.

Hogy a bor lassan hatni kezd, a postamester elmondja, tudott az érkezésünkről, mert beavatták. Nocsak. Lovasok kavarták meg a port az állomás előtt néhány pirkadattal ezelőtt, számosan voltak, de hogy hányan, azt ő nem számolta, minek firtatni az olyan mennyiséget, amihez az embernek nincs köze. Meg hogy mihez sok a sok, és mihez kevés a kevés. Olyan átlagos lovasok voltak különben, izzadtak, elgyötörtek voltak, ennyit elmondhat, arcukat szürke álarccal takarta az erőltetett utazás mocska, nem mondtak se igent, se nemet, nem parancsoltak és nem kértek. Mindent, vizet, kenyeret, abrakot, adott ő magától. A feleségét, nahát, azt jól megnézték. Tyúkot vágott nekik az asszony, azok meg szinte körbeülték, nézték, hogy szalad bele a vér a lábomba, hogy tépkedi a tollat aztán, és hogy pöttyös lett az arca. Ő meg annyit tudott tenni, hogy farkast kiáltott. Toportyánt, és nem hiába, mert a kutyák is ugattak, a lovak is nyugtalankodtak. A lovasok aztán visszajöttek a bozótosból. Annyit mondtak mégis, hogy erre kerül majd egy kocsi, két furcsa utassal, azokat tartsa jóval. De hát ez, int a taligám felé, semmiképpen sem hasonlít a kocsira, ha csak nem abban, hogy van kereke, a ló meg, és pajkosan arcomba pillantott, tán magam lennék. Kérdezte aztán ezeket a lovasokat, hogy kiféle, miféle lehet a hamarosan érkező utas, esetleg olyan ember, aki rosszban sántikál, akinek a szándékai sandák, árulásra, hűtlenségre készül, s arra biztatna másokat is, de azok már erre nem feleltek.

Viszont látja rajtam, rosszban nem sántikálok. Aki taligát tol, ilyen hosszú úton, lopni nem készül. Bár, meg kell hagyni, kísérőim igencsak furcsa szerzetek.

Megállapítom, hogy van beszélőkéje az én postamesteremnek.

Kíváncsi, mit viszek?

Nem kíváncsi, de azért elmondhatom neki.

Szavakat viszek.

Aha, bólint, mintha értené, és kortyol a rossz borából.

És minek a szavakat cipelni, ha szállnak azok maguktól is?

Ha a szavak papírosra kerülnek, a könyv kalodája mutogatja őket, nehezebb nekik. Akkor nem szállnak. Viszont vinni kell őket. A szónak, ha lejegyzik, súlya lesz, postamester úr. Maga ne tudná?

A szónak lehet súlya, ellenkezik, ha csak a fülbe súgják, akkor is.

Lehet. De az nem olyan súly. Az én szavaimnak másféle súlya van.

És miféle.

Olyan nehézkes ez, mondom, ami nem mérhető mérleggel, mázsával, egyéb mérő alkalmatosságokkal.

Agyonnyomja az embert, és eltemeti?

Igen, mondom.

Nyelve alá teszi, mint egy kavicsot, és nem szólhat többé?

Úgy valahogy, mondom.

Kimondja, és soha többé nem lesz se nyugta, se éjjele, se szelíd nappala?!

Előfordulhat, mondom.

Sírgödre lesz az embernek a szó?

Az is lehetséges, mondom.

Hogy ő, jegyzi meg végül ez a világvégi, mezítlábas, kócos hajós postás, ő is mennyit szokott beszélni. Mindenféle szavak táncolnak neki, mint a lidércek, a tündérek, a strigák, a szellemképek. De igazán, higgyem csak ezt el. Hát nem olyan, mintha emberhez beszélne, fülekhez, hallgatóságához. Szokott beszélni, fűhöz, fához, az éjszakához. Azt szereti különben a legjobban. Belekiabálni, belebeszélni az olyan sötétségbe, ami mindjárt körbevesz bennünket, mondani, hogy jó, vagy hogy nem jó. Kérni tőle. Kér apróságokat, csendülést, hullócsillagot, kuvikhangot, tücsök-ciripelést, állat mocorgását, mi olyan tényleg, mintha egy szív vackolna el. Egyszer megrepedt fölötte az éjszakai ég. Abba is belekiáltott. Átkiáltott a repedésen túlra, és valaki hallotta azt. És tudja, hogy a szavai, mint az a sok fény, szállnak valahová. Száll valahová most is az ő kiáltása. És lehet, hogy akkor hallja újra, ha éppen meghal. Így fog magával találkozni. Így. Szép lesz.

A végén már nem is tudtam, ő fecsegi vagy én dicsekedem ezeket.

Így rúgunk be ketten, a kisteleki postás és a senkiése Taligás, ilyen handabandázások és böffentések közepette, de azt hiszem, mégis az volt a legfontosabb, amit aztán reggel tesz.

Odajön hozzám, kócosan, karikás szemekkel, mezítláb böködi az oldalam. Könyöklök, még velem a kábaság. Nagy nehezem kitörlöm a szememet, a nyelvem tapló. Víz kell inni. A postamesternek valami nagy fekete van a kezében.

Ezt meg itt hagyták magának, ember.

Nekem?

Most már látom, könyvet tart.

Szentírás, mondja.

Hogyne látnám, mondom.

Nem is az, hogy Szentírás, mert nyilván sokat, sokfélét és sokhelyütt forgattam már ilyet, a foglalkozásomnál fogva naponta a kezem ügyébe kerülnek efféle könyvek, de ez, neki így mondták, minden eddigi Szentírásomon túl tesz majd, ez fontos lesz nekem, ezt őrizni fogom.

Meg gondolom, hogy mennyi igazsága van.

Számtalan Szentírást adtam és vettem, és mindig, valami különleges, egyszerre nyugtalanító, mégis jól eső érzés fogott el, hogy pénzt számolgotok értük, vagy pénzt várok értük, hogy megpördül miattuk, és sokáig táncol a krajcár a kocsmasztalon. Volt már nekem dolgom nürnbergi Bibliával a Koberger nyomdából, minek iniciáléi vörös és fekete nyomásúak voltak, házaltam már antwerpeni négy nyelvű Szent írássokkal, meg mindenféle protestáns és katolikus fordításokkal, egy cseh Bibliával, és amire a leginkább büszke voltam, egy olyan Újszövetséggel, amit Várad Bibliának neveznek, és a töröktől ostromolt várat hagyhatta el a gyűjtemény, a béke értéke gyanánt, mert a törökök engedték a félig kész Bibliák kiszállítását, amik aztán el is készültek valahol, már nem tudom, hol, és aztán az egyik a kezem ügyébe került.

A kisteleki postásmester a Bibliát átadja, nem néz a szemembe. Eloldalog, majd hallom, vizel.

A könyv bécsi nyomat. Latin nyelvű. Vaskos, nehéz. És ragad. Mert véres Mózes könyve, Jób könyve, Jeremiás könyve, véresek és összeragadnak Pál levelei.

A postamester eddigre visszalépett.

Azt mondták, akik ideadták, mondja, hogy maga ezt a vért, Taligás, ismeri. Tudja maga ezt a vért.

Én meg csak állok, és csaknem elejtem a könyvet.

Hirtelen megértem, hogy Paulina vérével üzengetnek nekem.

+

Az pedig már Szeged határában történik, hogy a fölmagzó gaz és a bokrok közül fehéren lobban rám egy vékony kis sikoly, ami nyomban integető kendővé lesz. Megállok, érintem Július karját. Nem szól, nem pillant rám, bámul előre a bokrok közé. Barbarára mutatok, vigyázzon rá, a kezébe adom a tégelyt. Belecsörtetek a gaz közé, recseg és ropog a száraz fű, belém akaszkodik a tavalyi bogáncs. Nem kell sokáig keresgetnem. Egy kiszáradt horpadást átugorva máris asszonyra lelek, a néember kicsiny tisztás közepén guggol, földre terülő szoknyája takarja alfelét. Fehér ingjének lobbanását láttam meg az útról. Nincsen egyedül. Hallom, valaki sietve rejti magát a bozótosba, s most szívdobogva, moccanás nélkül leselkedik. Közelebb lépek. Az asszony nyögdéssel, keserveseket sóhajt, szeme kifordulva, nincs látása, illetve ha van, az olyan, mint egy fehér csontgomb, mit gombolni feledtek mégis. Első gondolatom, hogy ürít. Hogy itt, talán madártojások, gazmagok, gyógyító füvek kutakodása közben támadt rá a szükség. Aztán meglátom a rongyokat mellette, a véres, elgörbülő ágat, aminek a hegye fehéren világít. Füvek szóródtak el körülötte, borsikafű, meg talán boróka. Na, hiszen. Tudom, miféle alkalmakkor használják az efféle gazokat. Az asszonyt fölrángatom, az útra kihúzom, a maradék vizünket lötytyintem az arcába, amin fekete

keléseket hagyott maga után a pestis, ami a Rákóczi-féle fölkelés után zabált végig az országban. Észhez tér, kábán pislog, a taligáig lökdösöm. Barbarának, látom, nagyon nem tetszik a dolog. De mintha a sors segítene ki, szekér tűnik föl mögöttünk, a városba tart ő is. Integetek neki. A sovány lovak maguktól állnak meg. Kérdezem a bakon gubbasztó embert, ismeri-e Bertalan barátot.

Nem volt még velem szerencsém, uram, szól, közben elpillant az arcom mellett. Feszült meglehetősen. Nyugodt szavakkal elmondom neki, merre találja, mutogatók, mintha már bent járnánk a városban. A várnál, hogy szembe ér vele, majd jobbra fordul, rá a palánk legnagyobb utcájára, ott végigzöröghet az apró házak között, meglátja előbb a Mária-kápolnát, aztán a Püspöki titkárság házát, kicsit fentebb a Tisza mellé emelt ispotály épületét, de ő csak haladjon tovább délnek. Ott már javában épül, javíttatik az alsóvárosiak temploma. Ami köztudomásúlag a ferences barátoké. Keresse Bertalan barátot, neki, adja át a beteg asszonyt. Én meg látom, hogy Július leguggolt hozzá, a magzatát veszejteni akaró nőhöz, és közlelő bámul az arcába. A kocsis kelleetlenkedni kezd, ő nem viszi sehova a némbert. Ő ugyan nem. Ha a jóisten kéré, akkor sem.

Biztosítom, hogy nem a jóisten kéri, és kuncogni kezd valami bennem. Keresem a pénzes zacskómat. Megzörgetem.

Neki aztán semmi dolga az effajta nőszeméllyel. Még én is megégetem magam az ilyen szarság miatt, dörmögi, és persze igaza van. De persze nem engem félt. Hanem csak magát. Ebben is igaza van. A zacskó aranyforintot a kezébe nyomom. Nem tudom, elég lesz-e. Pislog Júliusra, aki föláll a nő mellől, s közelebb lép hozzá. Nem is tudtam, hogy képes fenyegető lenni. Pedig nem tesz semmi különöset. Csak a hallgatása mélyéből old ki valami kékebbnél kéket. Összeszorított szája megfeszül. A kocsis a nőhöz botorkál, mormog közben, mint aki imát mond, felesleges, a félelem diktálta szavakat. Nézegeti. Julius velem tart, a test alá nyúl, és könnyedén a kocsihoz viszi. Majd beemeli a testet a kocsiderékba. A kocsis bólint, a földet rugdossa, még mindig jár a szája. Elfordul, csettint a lovaknak, azok fölkapják a fejüket. A bakra kapaszkodik. Türelmesen várom, míg elindulnak. Majdnem elnevetem magam, hogy Július integet.

Csak aztán megyek vissza a bozótoshoz. Zörögve táncolnak a fölmagzott füvek, száraz, és karcsú, dicsekvő menyasszonyok. Tudom, figyel onnan valaki, lucskos tenyérrrel nyugtatja a szíve dobogását.

Találkozunk még, nézek bele gaz vadonjába. Választ nem várok.

+

A város kapuja fölrémlik az első kanyar után. Valaha tó, elterülő, sok vízi szárnynak, halnak, embernek otthont, életet adó víz hullámzott erre. Most meg mocsaras terület bőfög az ég felé. Tétova, szédelő gólyák és darumadarak gubbasztanak a repedt földeken. A gyíktetemetek, békadögöket papírlappá aszalta a nap.

Aztán megállunk, huppan a taliga.

Július a fejét vakarja.

Olyan érdekes, de ha emberi tetemet látok, mindig lesz bennem egy igen, fölhangzik, vagy inkább csak halkán, óvatosan kimondattatik bennem, hogy jó, ennek így kellett lennie, és amit eddig féltem, amitől eddigelé rettegtem, az most úgy mutatja meg magát, hogy abban szokatlan nincsen, mert ez az élet rendje, hogy végül idejut minden, lélek, hús, érzés, gondolat, és én is idejutok, ez lesz.

A faszt, Barbara, mondom.

A kocsis az út mellé dobta a tetemet, még csak az elfödésével se bajlódott. Nyilván meghalt az asszony, míg idáig ért. Egyetlen kanyart élt még. A kis fehér mag, amiből pedig ember lett volna, valahol az út kanyarodása fölött hever a porban. Ha csak nem szétcsípte már egy vadmadár csőre. Mert itt is gyülekeznek. Vijjognak, lépdelnek egyre közelebb. Táncolnak.

Nézem őket.

Ettől nem félek.

+

Aztán a budai kapunál az őr, pedig testes, nagybajuszú német, miközben olvasni se tud, tudósi módon silabizálja a dokumentumaimat. Izzad rendesen ő is, homlokvize rácsöpög a papírosokra. Megforgatja, fejjel lefelé is olvasná, a nap felé tartja. Aztán porszürke csizmámat, viseltes, bár nem szegényes ruházatomat fürkészi, mint apa a gyermekének megjelenését, ha a lurkó valami ünnepi eseményre áll készen.

Hamis, mint Júdás szíve!, ragyog föl aztán.

Diadalmasan zörgeti papírjaimat. Kicsit billentek a fejemen, mosolyom szánakozó.

Maga egy bizonyos Petz, nem?

Kikerekedik a szeme. Lassan céklaszínt ölt az ábrázata.

Igen, Petz vagyok, uram.

Bólintok, hogy tudom. Menvelem, s a megbízásomat igazoló papírokat, mintha sütni kezdenék, gyorsan visszaadja.

Volt már alkalmunk találkozni, uram?

Utamból vállal toloom el. Megyek, megyünk. Július szájában újra fűszál billeg. Lépdel velem a süketnéma, kék ember, mint az üres ég, és szép. Szegeden átfúj a por, sűrű függöny. Katonák járják a várost, hogy csillognak a szuronyok hegyei. Úgy látom, szerbek. Úgy látom, sok kedv nincsen bennük. Este már a fogadóban alszom, hová tartottam különben, a hordótestű Vas Milian hajbókolva fogad, mintha fényes előkelőség lennék. Miért törölgeti mindenik fogadós a kezét valami alkalmi rongyba, föl nem foghatom. Ez is ezt teszi. Ez is hajlong, mint akinek soha nem hasogatott a dereka, nem ordított benne a hexenschuss. Míg bukdácsol, míg körbevezet a birodalmán, hol élém lép, hol mögöttem marad, be nem áll a szája. Többet fecseg, mint a kisteleki postamester. Fölérünk az emeletre, nagyokat reccsen alattunk a fapadló, számolgotom a fa kiáltásait.

Már nagyon vártuk, uram, hadarja Milian, tudtuk, hogy jön, illetve, hogy jönnek, és Júliusra pillant, hogy egy szépreményű este vagy egy piros homlokú hajnal hoz-

zánk vezeti, és hogy mindegy a felhők száma odafönt, mindegy a tikkasztó hőség, mindegy a halak száma folyóban, a vonuló szekerek a határban, maga, uram jön. Jön! Természetesen a legkényelmesebb szobában helyezem el, ő, Vas Milián, a legjobb vendéglátó Szeged városában. Szobájának ablaka is van, és nyitható is!

Belépünk, mutatja szállásomat, ami otthonom lesz néhány napra. Ágy, asztal, két szék. A kályha helye, nyárra nyilván kivitte. Nehogy ellopja valamelyik vendég, gondolom. És valóban van a szobának ablaka. Az udvarra néz. Egy jókora trágya halomra, mit az apró, sovány oldalú, egész éjjel visító disznók táplálnak nyilván.

Ki a szomszédom?, kérdem.

Hajlong, a kezét törölgeti.

Nincsen szomszédja, uram.

Nem is lesz?

Szomszédunk bármikor lehet, mondja.

Ez mondjuk igaz, bólintok.

+

Az első reggelre riadok itt, Szegeden. Szarszag táncol, és nem állítom, hogy nem csinálja szépen. Meg fogom szokni, és jó lesz. A fogadós ételt hoz, kérdem, kávéja van-e. Megrémül, mintha a gonoszt emlegetném. Aztán, mintha bűnt hozna, fölszolgálja azt is. Mert volt neki, persze. A jó fogadósoknak mindene van. Milián nem érti, miért állok a szoba közepén, miért hallgatózom. Elég furcsa lenne, mindazonáltal kacagásra is okot adó, ha például a szomszéd szobában találtak volna szállást Guldék, Milián minden közlése ellenére. Vajon hol lehetnek. De ezt csak magamtól kérdezem. A fogadós forgatja a szemét, toporog. Jaj, Milián, ne legyen már olyan értetlen. A vendég az vendég, különösképpen szokásait illik tiszteletben tartani, az egyik táncol, a másik hallgatózik, vagy liheg bele az éjszakába, ordít, a kuvik hangjára kering az udvari trágya halom körül.

Ez itt, ez a tégelybe zárt kicsi lény, Barbara, született gnóm, illetve nem született meg, illetve minek született, ha mégis, almaarcú énekes madár. Egyik tébolyító szerelmem. Ő pedig, mutatom Júliust, egy grincigi néma fiú, kinek egészséges, imádkozós testvére vigyázza a többi bécsi gnómot.

Milián, te fogadós, sok ez neked.

De még erre a sokhoz is hozzá kell adni azokat, akik jönnek utánam, a nyomomban szaglászni, a gondolataimat és az érzéseimet dúlják, s akik adandó alkalommal gyönyörű, márványos öklükkel sújtanak rám, ép elmém figyelmét más irányba fordítják, mintha vers lennék ilyenkor, semmi egyéb, tiszta elragadtatás, a szavak nem mérhető fele.

Milián rám un, hogy emberére akadt a szószátyárságban, megy.

Hallom, hogy az alatta recsegő lépcsőknek motyog.

Bolond ez uram, milyen bolond.

Olyan habókos, mint az ég, ami nem ad nekünk vizet, Uram.

+

Estig olvasgatok, heverészek a dög melegben. Nem megyek ki a világba. Mert minek. Itt van már minden, vár rám, hozzám jön, kínálja magát. Csak nyugalom. Paulinára gondolok, a Biblia után kaparászok, széthajtogatnám az egyik Pál levelet, de úgy ragadtak össze a lapoldalak és a nyomtatott sorok, hogy olvashatatlanná lett a szöveg. Szerencsére tudom, melyik oldal az. Kiáltok, mint akit fájások sanyargatják. Rendelek két flaska bort, kenyeret, sajtot. Barbara tégelyét az asztala állítom, megtörölgetem. Július a sarkot nézegeti, hová mindjárt elvackolódik. Volt kint a városban, jó hosszán, nem tartóztattam. Én még nem mentem. Ő meg szépen visszajött, és most sóhajtozik, kék kendőket lenget odakint az est, ludakat hallani, elszálló jajkiáltásokat.

Milian hamar egyensúlyoz a megrakott fatálcával, amin nem csak sajtok és hússok, de boros palack is billeg, és nem kettő, de három. Leteszi az asztalra, Barbara mellé, és fürkészkész. Úgy fürkészkész, mint aki régtől fogva ismer.

Ki ijesztett rá?

Ki ajánlott a figyelmebe?

Én ezeken gondolkodom, hogy ő meg min, nem érdekes. Milian meghajol, dolga után siet. Nem törölte a kezét. Most nem törölte. Isznak lent valakik, katonák talán, elég hangosak. Érzem, ahogy a félelem a szívemre, mint valami párnára fekteti az arcát. Török a kecskesajtból, szagolom, lassan eszem, forog a számban a keserű falat. Úgy rágok, mintha vers lennék. Úgy rágok, mintha a fogaim szavak lennének.

Július is egyen. Egyen minden néma. Minden vak, süket és néma tömjé a bendőt. Minden semmi egyen. Falja föl a semmi vant, és akkor lesz ő is.

Barbara, kicsi szentem, te is egyél.

Annyi eszed van, Taligás, mint a tyúkszarnak.

A dugaszt a sarokba pököm, hosszán kortyolok, államra csorog a piros, jól esik a szesz. Kenyérhez, húshoz nem nyúlok. Az egyik üveg borral gyorsan végzek, a flasket a sarokba gurítom, a másikat már csak kortyolgom elnehezülve. Nem magyar bor. Miliannak természetesen szerb bora van, délről hozhatta még a tökéket. Fölfutott néhány zöldtenyerű levél a házfalra is. Fűszeres, meggyes íze van a bornak, érzem, ahogy a nyelvem és a torkom feketedik. Fekete fogakkal nevetek. Megharapom az éjszakát.

Nem félek.

De, félek.

Nem félek.

De igen.

Kivizelek az ablakon, rőfögve köszöntenek a disznók.

+

Gólyafióka dögök hevernek a füvesebb részeken. A várost ölelő, a Tiszából élősködő átfolyások, a telepek között elterülő mocsarasabb részek Pünkösöd havára vakító fehérre száradtak. A madarászok és a tavi halászok visszahurcolkodtak a vá-

rosba, nem volt értelme a határban időzni. Rendesen ilyenkor a város északi tavainál tanyáznak. Most a sárba éppúgy belerohadt a csúszómászó, mint a hal. Gyerekkorában volt már ilyen, bólogat nehéz homlokával Milian, nem sokkal a Rákóczi-féle zendülés után. A pestis után, ami, szerinte, büntetésképpen jött az Úrtól. Aztán elfogyott a Tisza, aztán hízni kezdett, őrijongve falta el a kicsi töltéseket. Tajtékos hullámai viskókat, házakat sodortak el. Ilyen sanyarú évek sorjázta egymás után, már arról is beszéltek, hogy a várost átköltöztetik. Elviszik innen, mint egy lyukas zsákokot. Na, hiszen, ölbe veszik a várost a várával, kápolnáival és egyéb házaival, és odébb pakolják? Most meg előbb kihajtott még némi zöld és gazvirág, ilyen és olyan parti növény, aztán hamar sárgára égett minden. Elfogytak a lápok, a vizenyős, sással és náddal fölvert területek. A Tisza átfolyásai, akár hatalmas karmolások a föld arcán, üresen csorognak a szegedi telepek között. A határban olyan lett a föld, mint öregemberarc. Ezt látom én is, nagyon a szememet se kell meresztenem. A vártól északra a magtárak konganak az ürességtől, a felügyelők csizmája elé naponta sodor a huzat kiszáradt egérfészket, szürke, pergamenszerű tetemekkel. A városi árkok partját rágcsálók, macskák tetemei díszítik.

Az Úr 1728-dik esztendejében Szeged városában nem zümmögik tele a levegő-egyet a vérszívók, nem gyötörnek alvót és állatot. A búza nem szökik szárba, amelyik mégis próbálkozna, hamar megég. Pusztulnak a vetemények. Mélán állnak a tiszai malomkerekek, nincs mit őrölni. A helybeliek az izzadságtól csatakosan járnakkelnek a szerbek és németek belakta Palánk és a magyar Alsóváros, vagy a Vár és Felsőváros között. Naponta szöknek táncba a lángok a tapasztott vályogházak nád-tetőin. Az emberek már nem oltanak. Ha tűz kezd nyalogatni egy ház oldalát, gyertyától, mécesztől vagy gondatlanul kiveret pipa miatt, nem öntözik. Nincs mivel. Csak elverik a lángok mellől a fakerítést, az ólat, a fészert, hogy tűz ne szaladhasson tovább. Nem komoly akadály ez, a szikra szállni is tud.

A város elgyötört ábrázatában mély, szabálytalan ránc az Eugénius árok. Máskor lötyög benne víz, most port és mocskot kavar a szél a legmélyebb részein is. Ahogy elnézem, míg másnap, harmadnap, már nem tudom, végigsétálok a töltésen, nem igazán szabályos munkának látom, bár azt a látszatot igyekezett kelteni, hogy komolyan megtervezték. Cakkozott útvonalon fogja közre a várost, legalábbis annak a várhoz közel eső részeit, hogy védelmet nyújtson a Tisza átfolyásaitól. Attól most nem kell tartani. Rothadás, posvány szagát lengeti a föl-föltámadó szél. Posvány az egész árok, ürüléket, elhullott állatokat dobálnak bele az emberek, amik után orrfacsaró búz támad. A hatóság kemény szabályokat hozott, akit rajtakapnak, büntetik. Vagy a helyszínen látják el a baját furkósbottokkal, korbáccsal. Az árok jó húsz méter széles, három kapuján át engedi a közlekedést, a Szabadkai kapun, ami a világ déli féltéke felé néz, majd a Budai kapun, ami nyugat felé ásít, s amin és is a városba jutottam, illetve a Csongrádi kapun, mely északnak figyel. A városi őrség fásult, elgyötört. A szerb határőr katonák kurváznak, saját kocsmáikban vedelnek, s ha túl sok bor öntözi meg a torkokat, egymásnak esnek, vagy egyszerűen elszöknek, mint a

szél. Százan, kétszázan is hiányoznak olykor a hajnali mustra idején. A világ közben szomjazik. És ez a szomjúság már olyan nagy, olyan gyötrelmes, hogy valójában már nem is inni akar. A kincstári házból lett püspöki palotához sétálok. Mellette Mária-kápolna, néhány rongyos alak térdel a fala mellett, imádkoznak.

Pedig, mint hallani, nem is a természet.

Hallom a kürt elnyújtott hangját, arra veszem az utam. A palánkból meg-megdöccenve kigurul a postakocsi, nyomában por kavarog, indul vissza Budára. A palánk kapujában kicsi nő üldögél napról napra. Rongyaiból ítélve keleti szerzet. Két nagy barna szeme kivilágít az arcát fedő maszatból, koszból. Aztán megtudom, egy elhagyott török lány. Nem kellett valakinek, vagy talán elfelejtették. Elbújt, amikor hurcolkodtak a testvérei. Lehajlok hozzá, kortalan lény. Mint akinek megállt az idő, amikor itt hagyták. Nem koldul, nem azért vetett vackot magának a kapu adta árnyékban. Mint egy fiúnak, olyan a teste, így is látom, milyen aprók a mellei, és a pillantásában benne van már a mindegy nagy, végtelen nyugalma. Még a Tisza tuta-josai is ismerik. Följönnek hozzá, vesznek tőle ezt és azt, füveket, kapcsokat, talán hágyák is, mert olykor napokra eltűnik. A kórházból botorkálnak hozzá betegek. Az ispotály nem messze a Tisza parton áll, közel magasodik hozzá a várfal, azt árok ke-ríti. Kié ez a török lány, nyilván senkié. Ha senkié, akkor az enyém is.

A neved, úgy hallom, Szulejka.

Szulejka vagyok.

Úgy mondja, mintha semmit sem mondana.

De azt tudod-e, ki vagy, Szulejka?

Hogyne tudnám, uram.

El is mondod, vagy csak dicsekszel?

Az vagyok, akinek akarja, hogy legyenek, és a barna szeme villan, vagy nem is, nem villanás ez, inkább a sandításnak egy élénkebb válfaja. Nocsak, baszni akarna a szentem. De én nem akarok.

Anyád, apád?

Anyám a Hold, apám a Nap.

A régi nóta, mondom, s nevetek, mint akinek fáj a foga.

+

Nem jelentkezni semmilyen hivatalnál, semmilyen elöljáróságnál, nem szólni senkinek. Nem látogatni senkit és semmit hivatalos módon. Milián széles, barázdás ábrázatába is csak nyugodtan, mérlegelve nézni, az utcán az emberek között elve-gyülni, hallgatni, hallani. Ez szerb. Ez szögletes, vaskos német. Ez hajlékony örmény. Ott lépdél Iszak Lőw, az egyetlen itteni zsidó asszonya, vállán viszi a mosott ruha kosarát, hogy ring a széles tompora. Gyakran látni Roth titkárt is, vörös hajzata lán-gol a lángoló nap alatt, finomak és kíméletlenek a mozdulatai, nyúlánk alakja jön és megy a forgatagban, s mintha valami álomba érne az az okos homloka. Paulinára gondolni. Guldékra gondolni. Arra gondolni, hogy az élet itt folyamatosan és két-ségbeesetten formát keres, nem úgy, mint más helyeken, amik nekem útba estek

idáig, Sopron vagy Győr, azok a városok így soha nem küszködtek végítélettel és végső pusztulással, mint ez a hely, ez a Szeged, az ő létezésüket és szükségességüket sem emberi, sem természeti hatalom nem vonta kétségbe. Legalábbis így tudom. Szeged meg évtizedenként szembenéz ilyesmi sorsszerű rémábrázattal.

Nem vagy, súgja neki az ég.

Nem kellesz nekem, duruzsolja a föld.

Tűnj, a világból házfal, kert, szerszám, imbolygó emberi lélek, süllyedjen el templom, temető. Át lehet hurcolkodni a Maroshoz, a kisebb folyó mellé. Mintha ezt hallanám unos-untalan. Ezt hallja a pórfutta, összevissza Szeged, a lomha várával, a görbe kis faluival, a szikkadt legelőivel, miket mindig perelnek egymástól az alkalmi hatalmasságok, idetelepült idegenek, lovagrendek, egyházfik. Viszont halpikkely ragyog a házak előtt, fölöttük paprikafűzér piroslik, és ez nem csak mese, mert a méternél kétszer hosszabb harcsa váza úgy van fölszögelve a ház falára, hogy a legnagyobb vihar le nem veri onnan. Legfeljebb a túl erős szélrohamok ropogtatják a hal-szálkákat. Volt ilyenben részem Komáromnál. A legszebb zene volt.

Én, Taligás, eljöttem ide, és nem igazán tudom, miért. Hosszú, keserves utat tettem meg, az erőmet nem pazaroltam. Félttem. Most is félek, mint a nyitva maradt ajtó, mint a levél, mit hiába nyugtat az ág, a szél úgyis elsodorja végül. Idehoztam a könnyű remegésem és a könnyű gyávaságomat. Idehoztam az emlékeimet Paulináról. Itt vagyok, mint a sötét göcsörtös fájára kitett kisgaras. Nem, nem jelen lenni, csak jönni-menni, mint a csapodár, semmirekellő fuvalat, csak nézni, mint a gazdátlan tekintet. Nem kopogni át a szomszédhoz, honnan Johanna mozdulatai és táncai rendre áthalatszanak, ami persze képzelődés. A fantázia játéka, hogy hallatszík az ő tánca onnan.

Nem mondani Júliusnak, hogy vigyázz, figyelj, légy résen, mert itt, ebben a játékban nyilván nem én, hanem inkább ő, az ő néma, szavak nélküli élete a tét, de hogy micsoda az igazi tét, azt nem tudom, egyelőre még nem tudhatom. Csak inteni a néma kékségének, jöjjön velem úgy, mintha én lennék ő. Legyen árnyékom. Legyen a kifordított lényem, a másik életem. Nem mondani Barbarának, hogy jó, nem jó, fáj, nem fáj. Estre est hasal, nappalra nap hasal. Egyszer megfigyeltem, a kis kápolna körül úgy jár az árnyék, mintha az is valaki tánca lenne. A hőség nem enyhül. Nem ettől félek. A várost uraló szóbeszédbe belehallgatni. A pusmogásba. A fortyogásba. A szavak mámoros másállapotába, zavart keringésébe, amit átvilágít a félelem, a gyávaság és a gyűlölet.

Reggel van, kakasok ordítanak.

Július kezébe nyomom Barbarát, aki mintha szelíden szólna utánam, dögölj meg, Taligás.

Vigyen el az Ördög!

És ahogy visszpillantok, még látom, hogy elvigyorodik. Barbara szokás szerint duzzog.

Jól van, félek.

Félek.